

УДК 330.35:330.43

Шумська С. С.

канд. екон. наук, доцент,
провідний науковий співробітник

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА І КОРУПЦІЯ ЯК БАР'ЄРИ ДЛЯ ЕНДОГЕННОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Поширення глобалізаційних процесів та активне включення у них малих економік призводить до того, що їх економічний розвиток значною мірою залежить від існуючих та майбутніх трендів світової економіки. У такому випадку при розробленні стратегії, виборі тактики та обґрунтуванні заходів політики у короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах, окрім врахування переваг, які демонструють позитивні закономірності розвитку глобального світу, національні уряди беруть до уваги і глобальні загрози, що є своєрідною платою за відкритість економіки. Разом з тим, практика показує, що пошук нових напрямків розвитку та драйверів зростання залежить значною мірою і від того, як країна справляється із внутрішніми викликами, ліквідує бар'єри, що стримують вихід на стабільну траєкторію розвитку [1-3].

Дослідження впливу негативних факторів, зокрема, корупції та тіньових схем на економічну динаміку має довгу історію. Новий сплеск зацікавленості до вирішення проблеми бюрократичної неефективності з'явився у 90-х в результаті пошуку політичних та суб'єктивних факторів в рамках розробки нових моделей ендегенного зростання. Аналіз досліджень впливу різних аспектів державної й недержавної політики, державного політичного устрою, політичної організації суспільства свідчать про продовження й до сьогодні дискусії щодо їх позитивних та негативних наслідків.

Країни та регіони відрізняються масштабами і мотивами корупції, концентрацією на різних рівнях адміністративної ієрархії, а також ураженими корупцією інститутами і сферами діяльності (політика, правосуддя, податкова та бюджетна система, державне регулювання, соціальні послуги й т.і.) [4]. Дослідження особливостей тіньової економіки та корупції в різних країнах, проведене А.Дреггером та Ф.Шнайдером [5], дало можливість експертам виявити різні механізми їх взаємозв'язку. Так, було протестовано дві гіпотези: для країн з високим рівнем доходу – корупція та тіньова діяльність є заміниками (*substitutes*), тоді як у країнах з низьким рівнем доходу – доповненнями (*complements*). Ці дві гіпотези, перевірені на основі крос-секційного аналізу 120 країн та панельних даних групи 70 країн за період 1994-2002 рр. підтвердили, що тіньова економіка зменшує корупцію в країнах з високим рівнем доходу, але збільшує корупцію в країнах з низьким рівнем доходу. Результати також показали, що сприйняття збільшеної корупції через деякий час також збільшує тіньову економіку.

Кількісну оцінку сили взаємозв'язку між корупцією та тіньовою економікою в Україні було оцінено шляхом економіко-математичного моделювання, зокрема, через оцінки їх впливу на проміжку 2004-2019 рр. В моделях (1)-(2) за проксі-змінну, що представляє розмір тіньової економіки *SHADOW*, взято інтегральний показник рівня тіньової економіки, розрахованого Міністерством економіки у річному вимірі як % від ВВП; рівень корупції *CORRUPT_IND* – індекс від 1-7 розрахований *Freedom House*.

$$SHADOW = 13.652 * CORRUPT_IND - 46.217 \quad (1)$$

(0,0799) \qquad (0,0292)

$$CORRUPT_IND = 0.015 * SHADOW + 5.345 \quad (2)$$

(0,0799) (0,0000)

Результати модельних оцінок еластичності впливу (є статистично значущими за 10% рівня, Prob.(t-Statistic) представлені в дужках під ними) підтверджують гіпотезу Дрегера-Шнайдера щодо компліментарності корупції та тіньової економіки і для випадку України, оскільки вони провокують й підсилюють одна одну, причому більший ефект впливу мала корупція ($13.652 > 0.015$) за інших рівних умов на проміжку 2004-2019 рр. А отже її неприйняття суспільством та боротьба з нею матиме суттєвий ефект і для ліквідації тіньових схем, які зменшують ВВП країни.

Корупція, так як і інші форми бюрократичної неефективності, є значимо пов'язаною із середнім темпом зростання економіки на душу населення (рис.1). Використання даних широкої вибірки з дослідження МВФ показує тісний зв'язок (коефіцієнт кореляції $r=0.65$) між змінами рівня корупції та добробуту країн (*the logarithm of GDP per capita in purchasing power parity US dollars*). Результат боротьби з корупцією представляє зміна індексу контролю за корупцією (*the Control of Corruption Index*), який є синтетичним показником, що побудовано експертами з використанням 30 показників (World Economic Outlook Database) і, відповідно, є відносною мірою, що змінюється від -2,5(високий рівень корупції) до 2,5(низький рівень корупції) [6].

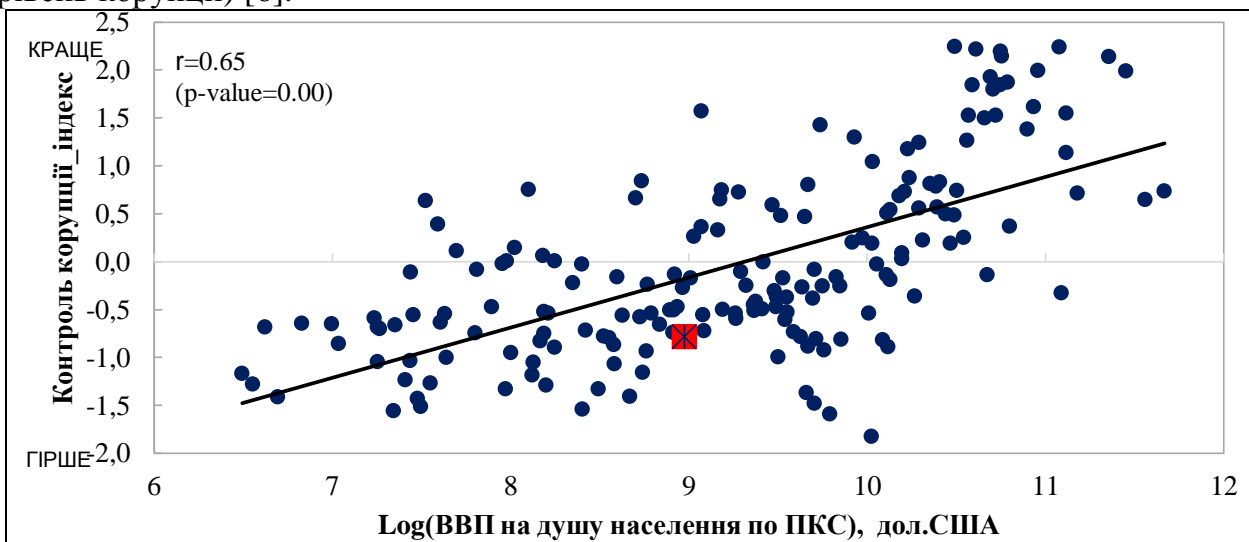

Рис. 1. Взаємозв'язок між зміною корупції та ВВП на душу населення по ПКС
Джерело: побудовано за даними МВФ [6]

Україна за даними МВФ, хоча й зробила ряд важливих кроків у боротьбі з корупцією за минулі 20 років: індекс контролю за корупцією у 2017 р. становив -0,78351 порівняно з -1,11014 у 1996р., однак вона знаходиться все ж у нижній половині графіка й далеко від лінії тренду (відмічена зірочкою). Серед позитивних прикладів - країни, що показали суттєвий прогрес у 2017 р. порівняно з 1996 р. (індекс наближається до 2,5, а отже вони малокорумповані): Нова Зеландія (2,41); Норвегія (2,237); Фінляндія (2,216); Данія (2,193); Швеція (2,139); Сінгапур (2,133). Збільшення ВВП було отримано, серед іншого, й за рахунок контролю за корупцією й підвищення інституціональної ефективності, що зменшувало втрати суспільства і збільшувало доходи [6].

Сьогодні численні емпіричні дослідження [4-8] свідчать, що корупція та тіньова діяльність є бар'єрами для економічного розвитку та процесу капіталізації, оскільки втрати, що виражаються в уповільненні темпів зростання та економічній відсталості,

формуванні перешкод для розвитку приватного сектора, нездатності зупинити зростання нерівності й бідності, втечі капіталів, дефіциту інфраструктури та соціальних послуг, ерозії необхідних для розвитку норм та цінностей, значно перевищують можливі позитивні ефекти. Це означає, що Україна має провести серйозну домашню роботу направлену на зменшення корупції та тіньової економіки, що посилить вектор ендегенних факторів розвитку.

Список літератури

1. Потенціал ендегенного зростання економіки України / [М. І. Скрипниченко, Т. І. Приходько, В. Р. Сіденко та ін.]; за ред. д-ра екон. наук М. І. Скрипниченко; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. К., 2010. 436 с.
2. Шумська С. С. Інфляція чи ревальвація: яке з двох лих менше? (емпіричний аналіз впливу на економіку). *Економіка і прогнозування*. 2005. № 3. С. 127 – 146.
3. Шумська С. С. Капіталізація економіки: системний підхід та методологічні напрямки дослідження. *Економічна теорія*. 2012. № 1. С. 35 – 49.
4. Кочнев Р. Ю., Полищук Л. И., Рубин А. Ю. Коррупция «одного окна»: теория и эмпирический анализ. *Вопросы экономики*. 2018. № 9. С. 32 – 51.
5. Dreher A., Schneider F. Corruption and Shadow Economy: An Empirical Analysis. *KOF Working papers*. University of Linz, 2006. URL: <https://econpapers.repec.org/paper/kofwpskof/06-123.htm>.
6. Fiscal Monitor: Curbing Corruption. IMF. 2019 April. URL: <https://www.imf.org/ru/Publications/FM/Issues/2019/03/18/fiscal-monitor-april-2019>.
7. Gupta S., Davoodi H., Alonso-Terme R. Does corruption affect income inequality and poverty? *Economics and Governance*. 2002. Vol. 3. No. 1. P. 23 – 45.
8. Aghion Ph., Algan Y., Cahuc P., Shleifer A. Regulation and distrust. *Quarterly Journal of Economics*. 2010. Vol. 125. No. 3. P. 1015 – 1049.

УДК 004.415

Яловчук В. В.

магістрант,

Белорусский государственный университет
информатики и радиоэлектроники

**РАСПРЕДЕЛЁННАЯ СИСТЕМА ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ
ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ**

Приложения для учёта персональных финансов являются одними из самых востребованных на всех мобильных платформах. Персональные финансовые менеджеры служат для отслеживания доходов и расходов пользователя с последующим наглядным представлением информации об операциях с помощью различных диаграмм и графиков. Несмотря на конкуренцию на рынке приложений указанного профиля, на данный момент пользователи так и не получили инструмент, позволяющий автоматически учитывать расходы и доходы, без ручного внесения информации об операциях. Основной причиной данной проблемы является отсутствие единого технологического стандарта для предоставления банками и торговыми компаниями финансовых данных. Банки и торговые организации не позволяют пользователям собрать цельную финансовую картину, предлагая отдельные приложения или игнорируя запросы разработчиков на предоставление данных. Таким образом основной задачей при разработке персональных финансовых менеджеров является максимальное упрощение ввода пользователем данных об операциях.

Персональные финансовые менеджеры позволяют добавлять в систему свои счета, категории затрат, которые необходимо отслеживать, впоследствии пользователь начинает вводить данные о доходных и расходных операциях,